

Fazil İsmayıl oğlu İSMAYILOV i.f.d., dos.
 Azərbaycan Texnologiya Universiteti “Menecment kafedrası”
 E-mail: t.x.gdptm@mail.ru

ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİNDƏ QIYMƏT MEXANİZMİNİN ROLU

Xülasə

Müasir dövrdə qərb ölkələrində dövlət iqtisadiyyatın önəmli bir sahəsi olan kənd təsərrüfatını davamlı olaraq dəstəkləyir. İstehsalatın bu sahəsində azad bazarın əsas prinsipi olan tələblə təklif arasında olan nisbət mütəmadi olaraq dövlət tənzimlənməsi ilə tamamlanır.

Mühüm kənd təsərrüfatı məhsullarının qiyməti dövlət tərəfindən müəyyən edilir və lazım gəldikdə yenidən baxılır. Bununla istehsalçılar qiymətlərin kəskin aşağı düşməsindən müdafiə olunur. Həmçinin daxili bazar ucuz idxal məhsullarından və qiymətlərin kəskin aşağı düşməsindən idxal rüsumlarının köməyi ilə mühafizə olunur. Məhz məqalədə bu qəbildən olan və eləcə də digər məsələlər araşdırılır.

Açar sözlər: *sərbəst bazar qiymətləri, qiymətlərin tənzimlənməsi, ərzaq təhlükəsizliyi, beynəlxalq təcrübə, istehsalçıların stimullaşdırılması.*

UOT 368

JEL: D40

Giriş

Qiymətlərin tənzimlənməsi kənd təsərrüfatı, o cümlədən ərzaq mənşəli məhsullar istehsalının artırılmasının əsas yollarından biridir. Odur ki, bu sahədə dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış qiymətlərin müəyyən edilməsi və sabit saxlanması, lakin ehtiyac olduqda (məsələn, idxal olunan kənd təsərrüfatı texnikasının, müxtəlif növ gübrələrin, ölkə daxilində enerji daşıyıcılarının qiymətlərində, yük daşımalarının tariflərində dəyişikliklər olduqda) təshih edilməsi olduqca vacibdir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətlərinə tənzimləmə sahəsində dövlət siyasəti, dövlətin aqrar sahədə əmtəə istehsalçılarının maliyyə dəstəyi, kreditləşdirmədə edilən güzəştlər də təsir göstərir. Həm də dövlət siyasətinin bu istiqamətləri qiymətlərin əmələ gəlməsi ilə yanaşı, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıların gəlirlərinə də əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Qiymətlərin tənzimlənməsi

Aqrar iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin əsas məqsədi strateji maraqların qorunmasına nail olmaqdan, əhalinin ərzaq məhsulları ilə təminatının daha da yaxşılaşdırılmasında çox mühüm rol oynayan sahibkarlığın inkişaf etdirilməsini stimullaşdırmaq üçün zəruri tədbirləri həyata keçirməkdən ibarətdir. Aqrar iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin zəruriliyi onun digər sahələrlə müqayisədə bir

sıra spesifik xüsusiyyətlərə – istehsalın nəticələrinin təbii-iqlim şəraitindən asılı olması ilə əlaqədar riskli və mövsümi xarakter daşması, iş vaxtı ilə istehsal vaxtının bir-birinə uyğun gəlməməsi, daxili və xarici rəqabətdən asılılığı və i.a. – malik olması ilə əlaqədardır. Qiymətlərin tənzimlənməsində müxtəlif metodlardan istifadə olunur. Aqrar iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin dünya təcrübəsində istifadə olunan metodlarından biri isə qiymətlərin tənzimlənməsidir.

Bu sahədə qarşıya qoyulan məqsədə nail olmaq üçün əvvəlcə qiymətlərin formalaşmasına təsir edən amilləri nəzərdən keçirmək lazımdır. İqtisadçıların fikrincə aqrar iqtisadiyyatda qiymətlər aşağıdakı amillərin təsiri ilə formalaşır:

1. Tələb və təklif
2. İstehsal və istehlak olunan məhsulların keyfiyyəti
3. Məhsulların daşınması şərtləri
4. Bazar infrastrukturunun mövcud vəziyyəti
5. Nəqliyyat xərcləri
6. Məhsul vahidinin maya dəyəri
7. Bazarın inhisarlaşdırılması səviyyəsi
8. Rəqabət mühiti
9. Dövlətin iqtisadi tənzimləmə vasitələri
10. Beynəlxalq bazarlarda qiymətlərin mövcud vəziyyəti

Qeyd etmək lazımdır ki, bu amillər son nəticədə ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin səviyyəsinə ya birbaşa, yaxud da dolayısı ilə təsir göstərir.

Deməli, dövlət kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətlərini tənzimləyərkən əslində iqtisadi vasitələrlə qiymət əmələ gətirən amillərə təsir etməlidir. Məlum olduğu kimi, bazar münasibətləri şəraitində qiymətlər tələb və təklif, azad rəqabət mühitinin təsiri altında formalaşsa da zəruri hallarda onun səviyyəsini tənzimləmək üçün iqtisadi və inzibati metodlardan istifadə olunması istisna edilmir. Qiymətlərin liberallaşdırılması bazar münasibətlərinin formalaşmasının mühüm tərkib hissəsi hesab olunsa da, bu, o demək deyildir ki, qiymətlərin əmələ gəlməsi bütövlükdə bazar özünütənzimləməsinin öhdəsinə buraxılmalı və dövlətin müdaxiləsinə yol verilməməlidir. Sərbəst qiymətlər azad rəqabət mühitinin yaradılmasında əhəmiyyətli rol oynasa da, təcrübədə təkmil bazarın olmaması, bəzi təsərrüfat subyektlərinin inhisarçılığı və prosesə dövlətin müdaxiləsinə zəruri edir. Həm də bazar mexanizmi iqtisadi inkişafa mənfi təsir göstərirdi hallarda dövlətin qiymətoyuma prosesinə müdaxiləsi daha çox aktualıq kəsb edir.

Qiymətlərin səviyyəsinə dövlət müdaxiləsinin əsas məqsədi bazarda konyuktur dəyişiklikləri nəticəsində meydana çıxan uyğunsuzluqların aradan qaldırılmasına nail olmaqdan, bu prosesin istehsal və ölkənin milli təhlükəsizliyinə mənfi təsirini aradan qaldırmaqdan ibarətdir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətlərinin tənzimlənməsi tələb və təklif əsasında formalaşan bazar mexanizminin prinsiplərinə zidd olmamalıdır.

Bazar iqtisadiyyatının ən mühüm prinsiplərindən biri sərbəst bazar qiymətlərinin formalaşmasıdır. Bu qiymətlər konkret məhsul növü üzrə tələb və təklif bir-birinə uyğun gəldikdə formalaşır. Lakin təcrübə göstərir ki, bu və ya digər məhsul üzrə tələblə təklifin bir-birinə uyğun gəlməsinə nadir hallarda rast gəlinir. Buna müxtəlif amillər təsir göstərir ki, onlardan biri də inhisarçılıqdır. İnhisarçılıq tələb və təklif arasında sərbəst bazar qiymətlərinin formalaşmasına mənfi təsir göstərən başlıca səbəblərdən biridir.

İqtisadçıların fikrincə kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətləri tənzimlənərkən aşağıdakı üç prinsipə əməl olunmalıdır:

- aqrar sahədə ölkənin strateji maraqlarının təmin edilməsi, ərzaq bazarının ən səmərəli metodlarla qorunması;

- aqrar sahədə islahatın artırılması və səmərəliliyinin yüksəldilməsi üçün stimullaşdırma vasitələrindən istifadə olunması;

- məhsul vahidinə sərf olunan xərclərin azaldılmasına nail olmaqla, istehlakçıların sərfəli qiymətlərlə kənd təsərrüfatı, o cümlədən ərzaq məhsulları əldə edə bilmələrinin təmin olunması.

Kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətləri onların istehsal prosesindən istehlak olunduqları vaxta qədər olan bütün mərhələlərdə, zəruri hallarda tənzimlənməlidir. Buna istehsalçıların enerji daşıyıcılarına və yanacağa, toxuma və maddi-texniki resurslara olan tələbatının ödənilməsi zamanı xüsusi diqqət yetirilməlidir. Məhsulların reallaşdırılması üçün qiymətlərin tənzimlənməsi xüsusilə vacibdir. Odur ki, məhsul reallaşdırılarkən istehsalçılarla istehlakçıların maraqlarının nəzərə alınması və uyğunlaşdırılması qiymətlərin tənzimlənməsinin başlıca hədəfinə çevrilməlidir.

Kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətlərinin yuxarıda göstərilən prinsipləri əsasında tənzimlənməsi aqrar iqtisadiyyatda davamlı inkişafın təmin olunmasının əsas amillərindən biridir. Bununla yanaşı, istehsalın davamlı xarakter daşmasına digər amillər də təsir göstərir. Lakin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında qiymət amilinin təsirinin öyrənilməsi ilə də kifayətlənmək olar. Çünki bu amil həlledici olmaqla, məhsul istehsalçılarının stimullaşdırılmasında çox mühüm rol oynayır. Odur ki, bu sahədə dövlət tərəfindən zəruri və təxirəsalınmaz tədbirlər görülməli, bu məqsədlə inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən istifadə edilməlidir.

Qiymət mexanizminin tənzimlənməsində inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən istifadə

Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, əhalinin sosial vəziyyətini yaxşılaşdırmaq və bütövlükdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasını stimullaşdırmaq məqsədilə inkişaf etmiş ölkələrdə – ABŞ-da, Fransada, Yaponiyada, Böyük Britaniyada, Kanadada, Skandinaviya ölkələrində, Almaniyada qiymətlərin səviyyəsi davamlı olaraq dövlətin diqqət mərkəzində saxlanılır. Bu ölkələrin iqtisadiyyatında xüsusi mülkiyyət və azad rəqabət hakim mövqə tutsa da, dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsində qiymət amilinə xüsusi əhəmiyyət verilir. Bu ölkələrdə qiymət siyasəti elə

qurulmalıdır ki, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları aid olduqları mülkiyyətdən asılı olmayaraq bütün maliyyə kanalları vasitəsilə əldə etdikləri gəlir hesabına geniş təkrar istehsalı yüksək səviyyədə təşkil edə bilir və onların gəlirlərinin müdafiəsinə dövlət tərəfindən təminat verilir.

Qərb ölkələrində iqtisadiyyatın mühüm sahələrindən biri olan kənd təsərrüfatı müdafiə olunur. Belə ki, hər il dövlət tərəfindən ən mühüm kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətləri müəyyən edilir və lazım gəldikdə yenidən nəzərdən keçirilir. Bununla da, istehsalçılar qiymətlərin kəskin surətdə aşağı düşməsindən müdafiə edilir, bir o qədər də zərər çəkmirlər. Digər tərəfdən, daxili bazar ucuz idxal məhsullarından qorunur.

Həmin ölkələrdə digər aqrar siyasətlə əlaqədar olan xərclər dövlət büdcəsindən ödənilir və inkişaf etmiş ölkələrdə bazar iqtisadiyyatı şəraitində aqrar iqtisadiyyatın tənzimlənməsi çoxcəhətli xarakter daşımaqla bütün kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları dövlət tərəfindən müdafiə edilmiş olur. Məsələn, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına çəkilən xərclərin Almaniyada, Kanadada, ABŞ-da və Fransada 42-52%-i, Skandinaviya ölkələrində isə 60-80%-i dövlət payına düşür. Avropa İttifaqına üzv olan ölkələrdə büdcədən ayrılan subsidiyalar fermer təsərrüfatları gəlirlərinin 50%-dən çoxunu təşkil edir.

İnkişaf etmiş ölkələrdə bu və ya digər məhsul növü üzrə daha çox ixtisaslaşmış fermer təsərrüfatlarının göstəriciləri əsas götürülməklə təminatlı qiymətlər müəyyən edilir. Bazar qiymətləri təminatlı qiymətlərdən aşağı düşdükdə fermerlər bu iki qiymət arasında fərqi təminat şəklində alırlar.

Qiymət mexanizminin düzgün qurulması, onun həm istehsalçıların, həm də istehlakçıların maraqlarına bilavasitə uyğunlaşdırılması bir tərəfdən çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir, digər tərəfdən isə olduqca mürəkkəb bir məsələdir. Buna istər sahələrin, istərsə də təsərrüfat subyektlərinin maraqları baxımından yanaşdıqda yalnız bazar konyukturunu və mövcud iqtisadi reallıqları özündə əks etdirməklə formalaşan qiymət səviyyələri ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərir və müəyyən dərəcədə həm istehsalçıların, həm də istehlakçıların mənafelərinə uyğun gəlir.

Lakin hazırda daxili ərzaq bazarlarında formalaşan qiymətlər kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalına stimullaşdırıcı təsir göstərmir. Bu baxımdan ölkənin ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə qiymətlərin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi vaxtaşırı nəzərdən keçirilməli və ona müəyyən düzəlişlər edilməlidir. Bunun üçün ilk əvvəl aqrar sahədə qiymət sistemi düzgün müəyyənləşdirilməli, milli iqtisadiyyatda qiymət əmələgəlməsinin vahid mexanizmini formalaşdırılmalıdır. Yalnız bu zaman kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının stimullaşdırılmasına, daxili ərzaq bazarının xarici rəqabətdən qorunmasına nail olmaq mümkündür. Kənd təsərrüfatı məhsulları qiymətlərinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsində təminatlı qiymətlərə üstünlük verilməsi məqsəduyğundur. Çünki bu qiymətlər ilk növbədə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının bazar konyukturundakı dəyişikliklərə müqavimət göstərmək imkanlarının reallaşdırılmasına xidmət edir.

Kənd təsərrüfatı məhsulları qiymətlərinin tənzimlənməsinin əsas vəzifəsi yerli əmtə istehsalçıların gəlir əldə etməklə fəaliyyət göstərmələri üçün əlverişli şərait yaradılmasından, sahələrarası iqtisadi münasibətlərdə ekvivalentliyin təmin edilməsindən, təsərrüfat subyektlərinin xarici bazara çıxmaq imkanlarının artırılmasından və xarici rəqabətin səmərəli şəkildə bitərəfləşdirilməsindən ibarətdir.

Qiymətlərin dövlət tənzimlənməsinin təşkilati-iqtisadi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi

Uzunmüddətli perspektivdə kənd təsərrüfatı qarşısında qoyulan vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsinə təsir göstərə biləcək amillərin içərisində qiymətlərin tənzimlənməsinə dövlətin müdaxiləsi, yəni elmi cəhətdən əsaslandırılmış qiymət siyasətinin yeridilməsidir. Bunun zəruriliyi onunla əlaqədardır ki, kənd təsərrüfatı məhsulları qiymətlərinin əmələ gəlməsinə tələb və təklif, istehlak olunan məhsulların keyfiyyəti, çeşidi və daşınması şərtləri, bazar infrastrukturunun mövcud vəziyyəti, nəqliyyat xərcləri, məhsul vahidinin istehsal maya dəyəri, rəqabət mühiti, bazarın inhisarlaşdırılması səviyyəsi, dövlətin iqtisadi tənzimləmə vasitələri, xarici bazarlarda qiymətlərin mövcud durumu və s. kimi çox saylı amillər təsir edir. Odur ki, dövlət kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymətlərini

tənzimləyərkən bütün bu amillərin təsirini nəzərə almalıdır.

Qiymətlərin tənzimlənməsinə dövlətin müdaxilə etməsinin başlıca məqsədi onun (yəni qiymətlərin) istehsal mənfəi təsirini aradan qaldırmaqdan ibarətdir. Qiymətlərin dövlət tərəfindən vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməsi və tənzimlənməsi aqrar iqtisadiyyatda xüsusilə böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu, ölkənin aqrar iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsinə xidmət etməklə aşağıdakılarla əlaqədardır: 1) ölkə əhalisinin ərzaq məhsullarına olan tələbatının yerli istehsal hesabına hələ ödənilə bilməməsi; 2) emal müəssisələri və tədarük təşkilatlarının kənd təsərrüfatı üzərində inhisarçı fəaliyyətlərinin davam etməsi; 3) kənd təsərrüfatının sənayenin istehsal vasitələri istehsal edən sahələrinin təzyiqinə məruz qalması; 4) kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları gəlirlərinin eyni məbləğdə qoyulan kapitalla görə iqtisadiyyatın digər sahələrinə nisbətən aşağı olması; 5) istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsi üçün elm və texnikanın ən yeni nailiyyətlərindən, mütərəqqi texnologiyalardan kifayət dərəcədə istifadə edilməsinin mümkün olmaması; 6) yerli kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının xarici bazarlara çıxışının təmin edilməməsi və i.a.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, kənd təsərrüfatı məhsulları qiymətlərinin tənzimlənməsi, bu qiymətlərin istehsal xərclərini ödəyə bilməsinin təmin olunması və məhsul istehsalçıları gəlirlərinin artırılması üçün tədbirlər görülməsi dövlət siyasətində nəzərə alınmalı, bu məqsədlə təminatlı qiymətlərin səviyyəsi müəyyənləşdirilməlidir. Çünki, hazırda daxili bazarda formalaşan qiymətlər kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasına stimullaşdırıcı təsir göstərmir.

Bizə elə gəlir ki, aqrar sahədə yeridilən qiymət siyasətində aşağıdakıların nəzərə alınması məqsədəuyğundur:

- geniş təkrar istehsalın təmin edilməsi və vaxtı çatmış sosial-iqtisadi problemlərin həll olunması üçün rentabelliyyətin lazımı səviyyəyə çatdırılması, tələb və təklifdən asılı olaraq sərbəst bazar qiymətlərinin təminatlı qiymətlərlə əlaqələndirilməsinin təmin olunması;

- ayrı-ayrı kənd təsərrüfatı məhsullarının, birinci növbədə təbii-iqlim şəraiti əlverişsiz olan regionlarda əkilib-becərilən bitkiçilik məhsulları

qiymətlərinin tənzimlənməsinə xüsusi diqqət yetirilməsi;

- əsas maddi-texniki resurs növlərinin və enerji daşıyıcıları qiymətlərinin son həddinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi;

- müasir texnika və avadanlıqların, elmi-texniki məhsulların, gübrə və cins heyvanların, toxum və əkin materiallarının əldə edilməsi üçün lizinq xidməti və subsidiyalardan istifadənin daha da genişləndirilməsi.

Kənd təsərrüfatında aparılan struktur siyasətinin elmi cəhətdən əsaslandırılmış strategiya əsasında həyata keçirilməsinin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Hazırda aqrar sahədə Azərbaycan dövlətinin apardığı struktur siyasətində ölkənin malik olduğu əlverişli təbii-iqlim şəraitindən istifadə olunmaqla bütün sahələrdə tələbatın ödənilməsi və daxili bazarın qorunması ön plana çəkilir. Bununla əlaqədar olaraq i.e.d. prof. H.A.Xəlilov yazır: “Dövlət müstəqilliyi şəraitində aqrar bölmədə struktur siyasəti idxalı əvəz edən istiqamətlə ixrac potensialının artırılmasının optimal əlaqələndirilməsi prinsipinə ardıcıl surətdə əməl edilməsi əsasında qurulmalıdır” [5].

Azərbaycanda aqrar iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsinin strateji məqsədi ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasıdır. Başqa sözlə, respublikamız özünü doqquz ən mühüm ərzaq məhsulları qrupu üzrə daxili istehsal hesabına təmin etməli və bu, ümumi tələbatın ən azı 85%-ni təşkil etməlidir. Strateji məqsədə isə bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi yolu ilə nail olmaq mümkündür. Bunlar kənd təsərrüfatının sahələri arasında optimal nisbətənin yaradılması, texniki cəhətdən yenidən qurulması, təbii-iqtisadi potensialdan daha səmərəli istifadə olunması, əkinçilik və heyvandarlığın daha da inkişaf etdirilməsi və s. ibarətdir.

Bizə elə gəlir ki, ölkəmizdəki iqtisadi şərait nəzərə alınmaqla strateji məqsədə çatmaq və artımı təmin etmək üçün bir neçə mərhələni keçmək lazım gələcəkdir.

Beləliklə, ölkəmizdə sağlam bazar münasibətlərinin formalaşmış olduğu müasir dövrdə aqrar bölmədə dövlət tənzimlənməsinin maliyyə, kredit, büdcə, vergi, qiymət, gömrük, sığorta və s. kimi iqtisadi vasitələrindən istifadə edilməsi məqsədəuyğundur. İqtisadi tənzimləyicilərin qarşılıqlı əlaqə və asılılıq şəraitində

istifadə edilməsi qarşıya qoyulmuş strateji məqsədə nail olunmasının əsas vasitəsidir.

Nəticə

Beləliklə, bütün bunları ümumiləşdirərək belə bir qənaətə gəlmək olar ki, ölkəmizdə kənd təsərrüfatı məhsullarının dövlət alışı qiymətlərinin vaxtaşırı nəzərdən keçirilməsi və konkret şəraitlə əlaqədar təshih edilməsinə ehtiyac vardır. Çünki dövlət satınalma qiymətləri bəzi hallarda istehsal xərclərini ya ödəmir, ya da gücbəla ilə ödəyir ki, bu da istehsalçıların bu və ya digər məhsulu əkib-becərməsinə əngəl törədir. Bizə elə gəlir ki, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına motor yağının, yaxud da yanacaq, gübrənin dəyərinin bir hissəsinin güzəşt edilməsi formasında maliyyə yardımı göstərməkdənsə, məhsulların satınalma qiymətlərinin yüksəldilməsi daha yaxşı stimullaşdırıcı amildir. Bundan başqa, məlum olduğu kimi, Azərbaycanın 60-a yaxın rayonunda dənli bitkilər əkilib-biçilir. Lakin torpaq sahələrinin münbitliyindəki fərqlər istehsal xərclərində və deməli, istehsalçıların gəlirərində müxtəlifliyə səbəb olur. Qiymətlərin tənzimlənməsi kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasının əsas yollarından biridir. Bu, həm də aqrar

iqtisadiyyatın strukturunun təkmilləşdirilməsi və optimallaşdırılmasında çox mühüm rol oynaya bilər. Odur ki, ölkəmizin müxtəlif iqtisadi rayonlarında istehsal olunan eyni istehlak dəyərinə malik olan kənd təsərrüfatı məhsullarının bölgənin təbii-iqlim şəraiti nəzərə alınmaqla fərqli dövlət satınalma qiymətlərinin müəyyən olunması məqsəduyğun olardı.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Anar Abbasov. “Ərzaq təhlükəsizliyi”. “Nasir” nəşriyyatı, Bakı, 2007-ci il. 602 s.
2. Oqtay Məmmədli, Mürsəl İsmayılov, Fazil İsmayılov. “İqtisadi nəzəriyyə”. Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. “MBM” nəşriyyatı, Bakı, 2010-cü il, 880 s..
3. O. Məmmədli, M. İsmayılov, F. İsmayılov. “Milli iqtisadiyyatın tənzimlənməsi”. “MBM” nəşriyyatı, Bakı, 2014-cü il, 560 s.
4. Z.Ə.Səmədzadə. “Dünya iqtisadiyyatı. Çin iqtisadi möcüzəsi”. 2001.
5. H.A.Xəlilov “Milli ərzaq təhlükəsizliyi: bazar transformasiyaları və iqtisadi qloballaşma amilləri”. Bakı, 2001-ci il, 176 s.

Fazil İsmayıl İSMAİLOV

THE ROLE OF THE PRICE MECHANISM IN ENSURING FOOD SECURITY

Summary

In modern Western economy agriculture as one of the most important sectors of the economy has actively supported the state. In this production the main principle of the free market, namely supply and demand, is supplemented by active government regulation.

State shall be assessed and reviewed annually by the lowest prices on the most important agricultural products. Thus, producers are protected from a sharp fall in prices. At the same time the domestic market protected from cheap imports and excessive fluctuations of the chain through a system of additional import duties.

All these and other issues discussed in detail in the article.

Key words: Price controls, free-market price, food security, international practice, promoting producers

Фазил Исмаил оглы ИСМАИЛОВ**РОЛЬ ЦЕНОВОГО МЕХАНИЗМА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ****Резюме**

В современной западной экономике сельское хозяйство как одну из важнейших сфер экономики активно поддерживает государство. В этой области производства главный принцип свободного рынка, а именно соотношение спроса и предложения, дополняется активным государственным регулированием.

Государственным устанавливаются и ежегодно пересматриваются минимально цены на важнейшие сельскохозяйственные продукты. Тем самым производители защищаются от резкого падения цен. В то же время внутренний рынок ограждается от дешевого импорта и чрезмерных колебаний цен с помощью системы дополнительных ввозных пошлин.

Все эти и другие вопросы подробно рассматривается в статье.

Ключевые слова: *Регулирование цен, свободная рыночная цена, продовольственная безопасность, международная практика, стимулирование производителей.*